

*Бабушко С. Р.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму
Національного університету фізичного виховання і спорту України
<https://orcid.org/0000-0001-8348-5936>*

РОЗВИТОК МЕДІА КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

За сучасних умов розв'язаної Російською Федерацією повномасштабної війни на території України медіа компетентність набула особливого значення. Кожен громадянин усвідомлює необхідність розвитку цієї компетентності, щоб розпізнавати дезінформацію, уміти протистояти ворогу в медіа просторі, убезпечити себе і підростаюче покоління від фейкових новин. Значно актуалізувалося й питання розвитку медіа компетентності самих педагогів.

З огляду на це, метою доповіді є аналіз зарубіжних практик розвитку медіа компетентності педагогів та виокремлення їх прогресивних ідей для критичного осмислення й впровадження в освітню практику підготовки майбутніх учителів.

Питання медіа освітньої підготовки працюючих і майбутніх учителів постійно перебувають у колі наукових інтересів українських дослідників і практиків. Так, фундаментальні основи медіа освіти та медіа грамотності розкрито у дослідженнях В. Іванова, Т. Іванової, О. Ковнещинської, Г. Онкович, Б. Потятинника, Г. Почепцова. Питання практичного впровадження медіа освіти та розвитку медіа грамотності учасників освітнього процесу у закладах освіти України аналізуються у працях О. Боришполець, Р. Бужикова, О. Волошенюк, Л. Найдьонової та ін.

У зарубіжному науковому дискурсі розкрито різні аспекти медіа освіти та розвитку медіа грамотності, у тому числі й питання медіа освітньої підготовки педагогічного персоналу. Так, поняття «медіа освітня підготовка педагогів» розуміється у вузькому та широкому значеннях. У вузькому значенні її трактують, як забезпечення учителів розробленими уроками, які можна ефективно інтегрувати в наявні навчальні плани. У широкому сенсі медіа підготовка учителя трактується як педагогічна стратегія, що пронизує усі навчальні сфери, і не зводиться до єдиного навчального курсу. Разом з тим, за даними досліджень розвитку медіа компетентності учителів у країнах Євросоюзу, що були проведені колективом науковців (Frau-Meigs, et al., 2017), у більшості європейських країн взагалі відсутня медіа освітня підготовка учителів у формальній освіті. Натомість, вона ефективно здійснюється в інформальній освіті чи неформальній освіті завдяки фінансуванню громадськими організаціями різноманітних медіа освітніх проєктів. Так, відомими медіа освітніми організаціями в Європі є Castellinaria та Associazione REC у Швейцарії, SUPSI (у співпраці з Amnesty International) в Італії; Televele Association в Угорщині, MEDEA в Бельгії та ін.

В Європі вважають підготовку педагогів до здійснення медіа освітньої діяльності «ахіллесовою точкою» (Hartai, 2014) усієї системи освіти в силу таких чинників:

- медіа дослідження освітніх систем в Європі перебувають на стадії становлення;
- медіа освіта, на відміну від традиційних форм і тем, відображає новий міждисциплінарний зміст, що стрімко змінюється;
- медіа освіта відображає комплексні і проблемні явища щоденного буття;
- з огляду на зазначене, очікується, що учителі мають переосмислити свою традиційну роль в освітньому процесі по-новому;
- медіа освіта займе пріоритетне місце в системі освіти швидше, ніж ця система здатна буде підготувати достатню кількість фахівців з медіа освіти чи принаймні учителів з достатнім рівнем медіа компетентності.

Аналіз досліджень за означеною темою свідчить, що медіа освітня підготовка освітян в Європейських країнах здійснюються в межах трьох підходів:

- як підготовка та розробка навчальних програм для медіа педагогів, що націлені на розвиток їхньої медіа грамотності та на опанування методикою здійснення медіа підготовки і виробництва. Іншими словами це – навчання медіа педагогів;
- як педагогічна підготовка та підвищення кваліфікації вчителів будь-якого профілю для навчання та викладання сучасних медіа в контексті наявних навчальних програм, тобто це – навчання з медіа та про медіа;
- як розвиток цифрової грамотності учителів та їх онлайн-компетентності, зокрема убезпечення себе в кібер просторі.

Навчання медіа педагогів. Однією з ефективних практик, що заслуговує уваги, є підготовка медіа педагогів у Великій Британії. Вона здійснюється в контексті медіа досліджень і сконцентрована на одній кваліфікації вчителя – медіа педагога. Навчання проводиться у форматі тренінгів в межах сертифікованих навчальних курсів, що організуються громадськими освітніми організаціями. В системі формальної освіти акредитовані програми підготовки медіа педагогів на другому (магістерському) рівні вищої освіти пропонуються університетами в Угорщині, Чехії, Фінляндії, Естонії. Проте навіть ці програми і курси для педагогів більше сфокусовані на задоволенні потреб учнів і студентів, а не самих педагогів.

Навчання з медіа та про медіа. Цей напрям медіа освітньої підготовки учителя базується на міжпредметному розвитку й охоплює його діяльність і ресурси у сфері цифрової грамотності та електронної безпеки. Дієвим інструментом розвитку медіа компетентності за цим напрямом є метод цифрового «сторі-теллінгу» (від англ. «story telling», що у перекладі означає «розповідь історії/оповідання»). Така підготовка має місце в Ірландії для вчителів математики, основ бізнесу, англійської мови, інформатики. Вона використовується в якості інструменту рефлексивної практики для вчителя та як педагогічного моделювання використання цифрової розповіді з учнями. Ця методика може використовуватися як форма неперервного професійного розвитку педагога, результатом якої стає вивчення, розробка та впровадження технології цифрової розповіді у своїх класах вже з учнями. До прикладу, в Німеччині педагог в рамках курсів чи університетських програм з медіа питань може отримати додаткову кваліфікацію – медіа педагога. Проте таких

пропозицій явно недостатньо для того, щоб майбутній учитель був спроможний навчати своїх учнів медіа грамотності в рамках своєї спеціалізації.

Цифрова грамотність та онлайн компетентності (особистий захист). Медіа освітня підготовка педагога за цим напрямом насамперед акцентує розвиток умінь убезпечити себе у кібер просторі. Однак все частіше має місце розвиток не лише умінь учителя захистити себе, а й користуватися у своїй професійній діяльності різними цифровими технологіями паралельно з традиційним навчанням. Усі університети Євросоюзу пропонують педагогам навчитися використовувати інструменти е-навчання, різні застосунки і цифрові пристрої в освітньому процесі. Причому, ці курси пропонуються не в межах спеціалізованих програм (наприклад, ІКТ), а як додаткові, за вибором майбутнього педагога. Вміння комунікувати за допомогою низки різних засобів масової комунікації у підсумку сприяє розвитку вміння педагога критично мислити й приймати відповідальні рішення, формує навички оперативно вирішувати проблеми.

Отже, у країнах Євросоюзу медіа освітня підготовка педагога здійснюється за трьома напрямками: підготовка медіа педагогів; навчання з та про медіа; розвиток цифрової грамотності та онлайн компетентності. Разом з тим, її можливості в системі формальної освіти ще повністю реалізовані. 96% експертів з питань освіти зазначають, що медіа освітня підготовка педагогів у формальній освіті гальмується іншими пріоритетами в освіті (Hartai, 2014, с. 136). Відтак, розвиток медіа компетентності майбутніх і працюючих педагогів переважно відбувається в межах інформальної та неформальної освіти.

Література

Frau-Meigs, D., O'Neill, B., Soriani, A. & Tomé, V. (2017). *Digital Citizenship Education*. Volume 1: Overview and new perspectives. Strasbourg: Council of Europe.

Hartai, L. (2014). Report on formal media education in Europe (WP3). *Lifelong Learning Programme*. EMEDUS. Hungarian Institute for Education Research and Development, Hungary. URL: <https://cutt.ly/BG7x4RE>